

GÄRNA VARG, MEN INTE PÅ MIN BAKGÅRD

MARIA SOLEVID OCH LINDA BERG

Packs are making a comeback. That's a thrill for wildlife lovers. But wolves are still wolves, killing cattle and elk. Many Westerners are angry. And so, the age-old fight over land and food has begun anew. (Chadwick 2010: 34)

Vargen är ett mytomspunnet djur, inte bara i Sverige utan även i bland annat USA som citatet ovan är hämtat ifrån.¹ Vargen är sedan urminnes tider människans främsta konkurrent om territorium och mat. Kanske är det därför inte så konstigt att frågor om vargens vara eller icke-vara ger upphov till de starka åsikter och känslouttringar som präglar debatten. De starka känslorna blev inte minst uppmärksammade i samband med licensjakten på varg som genomfördes i Sverige i januari i år. Regeringskansliet fick ta emot en stor mängd e-post och brev ifrån upprörda medborgare där den största andelen opponerade sig mot vargjakten. Inte sedan FRA-lagen hade ett lika stort inflöde av medborgerliga åsikter kunnat noteras (SVT:s hemsida 2010-01-13). Känslouttringarna leder inte bara till upprörda brev till regeringskansliet. Vargfrågan tycks även locka fram människors mörkare sidor, där såväl organiserad tjuvjakt förekommer (SVT:s hemsida 2010-05-02) som hot mot anställda på Länsstyrelserna som handskas med vargfrågor från personer som vill begränsa vargens utbredning (Sveriges radios hemsida 2010-05-02). Tydligt är att vargen både har förespråkare och motståndare genom organisationer som till exempel Svenska jägareförbundet, Svenska rovdjursföreningen, Lantbrukarnas riksförbund och Svenska naturskyddsföreningen.

Även om grundläggande frågor om land och mat fortfarande har viss relevans idag handlar debatten snarare om hur långt vår strävan efter biologisk mångfald ska gå. Målet om en rik biologisk mångfald ställs emot de skador och förluster som drabbar djur- och boskapsägare i områden där vargen finns. I mångt och mycket handlar konflikten om staden kontra landsbygden, en konflikt som har sina spår i industrialiseringen och urbaniseringen där inflyttningen till städerna och det framväxande industrietablissemangen fick makt och inflytande på den landägande elitens bekostnad (Lipset & Rokkan 1967). Som en följd av denna konflikt växte bonde- eller landsbygdspartier fram i många länder och den politiska skiljelinjen mellan stad och land var därmed etablerad. I Sverige har skiljelinjen mellan stad och land främst haft sin förespråkare genom Centerpartiet (och dess föregångare) men sett över tid har politiska skiljelinjer på temat stad och land minskat i betydelse. Istället för frågor om stad och glesbygd domineras den nationella politiken sedan länge av vänster-högerdimensionen, det vill säga frågor som kan hänföras till den

politiska skiljelinjen mellan arbete och kapital (Holmberg & Oscarsson 2004). Viktigt i sammanhanget är att påpeka att det krävs mer än en åsiktskonflikt för att något ska definieras som en politisk skiljelinje. Sociala förhållanden eller olika åsikter blir inte per definition politiska skiljelinjer. För att en politisk skiljelinje ska sägas finnas måste tre villkor uppfyllas. För det första måste det finnas någon form av social bas, det vill säga skillnader (ex. i åsikter) mellan grupper. För det andra måste den sociala konflikten finnas i det kollektiva medvetandet, det vill säga att det finns gemensamma värden och värderingar som skapar identitet. För det tredje måste det också finnas någon form av mobilisering och organisering av konflikten, t.ex. genom ett politiskt parti (Bartolini & Mair 1990).

Frågan är om vargdebatten i dagens Sverige ger nytt bränsle åt den politiska konflikten mellan staden och landet? Inte minst är frågan aktuell med tanke på det kommande valet. Här och var kan vi se tecken på att frågor som har med glesbygdens framtid att göra aktualiseras på nytt. Ett exempel är partiet Landsbygdsdemokraterna som bildades så sent som 16 januari 2009 med frågor om landsbygdsproblem som första prioritet (Landsbygdsdemokraternas hemsida 2010-04-06). Ett ytterligare exempel på uppmärksamhet i glesbygdsfrågor är den utredning som Miljöpartiet beställt och som visat att storstadsbor har gynnats mer av regeringens politik än glesbygdsbor. Enligt Miljöpartiets språkrör Peter Eriksson pekar detta på att Centerpartiet svikit landsbygden i sin politik (Expressen 2010-04-25), något som inte får stå oemotsagt från Centerpartiets sida (Centerpartiet 2010-03-23). Såväl Miljöpartiet som Centerpartiet kan därmed sägas flytta fram positionerna i lands- och glesbygdsfrågor.

I många avseenden ställs konflikten mellan stad och land på sin spets i samband med vargfrågan där, grovt sett, det nationella intresset om biologisk mångfald krockar med landsbygdsbefolkningens intressen om bland annat skyddandet av tamdjur och boskap och viltutbudet för jakt. Syftet med föreliggande kapitel är därför att undersöka relevansen av stad-landkonflikten för svenska folkets attityder till vargen. Kan en re-mobilisering av denna politiska skiljelinje skönjas? Genom att koppla vargfrågan till den politiska skiljelinjen mellan stad och land avser vi belysa den politiska relevansen i vargdebatten.

Vad tycker svenska folket om olika vilda djurs utbredning?

I samband med den nationella SOM-undersökningen 2009 ställde vi frågor där respondenterna ombads att ta ställning till storleken på älg-, lodjur-, varg-, björn- respektive vildsvinstammen i Sverige. Frågan löd "Vad anser du om följande djurstammars storlek i Sverige idag?" och svar gavs på en femgradigskala från "Stammen är alldeles för liten" till "Stammen är alldeles för stor". Svarsalternativet Ingen uppfattning fanns också med.

I tabell 1 jämförs attityderna gällande vargstammens storlek med attityder till storleken på andra djurstammar. Resultaten visar att vargen är det vilda djur där

svenska folkets åsikter om dess utbredning är som mest splittrade. Lite drygt en tredjedel tycker att vargstammen är för liten, medan omkring en tredjedel tycker att vargstammen är av lagom storlek och en tredjedel tycker att vargstammen är för stor. Om vi jämför med attityderna till de övriga djurens utbredning är svenskarna tydligt mer överens om att vildsvinsstammen är för stor (83 procent), att älgstammen är lagom (55 procent) och att lodjursstammen är lagom eller för liten. Åsikterna om björnstammen går däremot också lite mer isär, men jämfört med vargfrågan är det enklart mindre andel personer som tycker att björnstammen är för liten. Tendensen är snarare att det finns en viss övervikt för uppfattningar om att björnstammen är för stor. Nämnas bör också att en påfallande stor andel av svenskarna inte anser sig ha någon uppfattning om djurstammarnas storlek. Andel Ingen uppfattning varierar mellan 25 och 31 procent av respondenterna.

I undersökningar från Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) där frågor ställts om vad man tycker om de fyra rovdjuren i Sverige (Björn, Järv, Lo och Varg) har vargen oftast visat sig vara det minst populära rovdjuret (Sandström & Ericsson 2009). Om vi drar paralleller mellan våra resultat och studien från SLU är andelen svenskar som i SOM-undersökningen bedömer djurstammen för stor lika för varg och björn. Däremot är det alltså som tidigare sagts färre personer som verkar vilja öka björnens utbredning, medan vargen uppenbarligen har en större andel anhängare.

Tabell 1 Åsikter om svenska djurstammars storlek (procent och balansmått)

Djurstammens storlek	Älg	Lodjur	Varg	Björn	Vildsvin
För liten	25	46	37	25	6
Lagom	55	39	31	40	11
För stor	20	15	32	35	83
Summa procent	100	100	100	100	100
Antal svar	1162	1063	1140	1100	1145
Balansmått	+5	+31	+5	-10	-77

Kommentar: Frågeformuleringen lyder: "Vad anser du om följande djurstammars storlek i Sverige idag?". Svartalternativen är "Stammen är alldeles för liten", "Stammen är något för liten", "Stammen är lagom", "Stammen är något för stor", "Stammen är alldeles för stor" samt "Ingen uppfattning". Antal svars personer med ingen uppfattning är för Älg: 384 personer (25 procent), Lodjur: 485 personer (31 procent), Varg: 410 personer (27 procent), Björn: 453 personer (29 procent), Vildsvin: 401 personer (26 procent). I tabellen ovan har svartalternativen "Stammen är alldeles för liten" och "Stammen är något för liten" slagits ihop till "För liten". På samma sätt har svartalternativen "Stammen är alldeles för stor" och "Stammen är något för stor" slagits ihop till "För stor". Balansmättet är uträknat genom att ta differensen mellan "För liten" och "För stor".

Källa: Riks-SOM-undersökningen 2009.

Bakgrundsfaktorer och attityder till vargstammen

Om vi fortsättningsvis koncentrerar oss på vargen kan vi i tabell 2 konstatera att kön, ålder, utbildning, familjehem och partisympati, det vill säga traditionella sociala och politiska förklaringsfaktorer till samhälleliga åsiktsskillnader, i viss utsträckning kan förklara skillnader i attityder till vargstammens storlek. Personer från jordbrukarhem, företagarhem, personer med låg utbildning, äldre samt Centerpartiets och Kristdemokraternas sympatisörer uttrycker i högre grad än andra att vargstammen är för stor. Omvänt är det vanligare att högre tjänstemän, medelhög- och högutbildade, yngre samt sympatisörer till Vänsterpartiet, Folkpartiet, Miljöpartiet och Sverigedemokraterna svarar att vargstammen är för liten. Med andra ord, medan vi kan skönja vissa mönster i vargattityder när det gäller familjehem, utbildning och ålder finns det inga tydliga mönster när det gäller partisympati – därmed inte sagt att partisympati inte spelar roll. Vargens förespråkare och motståndare finns i båda politiska lägren. Detta är ett resultat som dels bekräftar tidigare studier (Sandström & Ericsson 2006), dels bekräftas av färskare analyser av sambandet mellan sakfrågesåsiikt ("Den svenska vargstammen bör öka i antal") och partival från valundersökningen gjord i samband med Europaparlamentsvalet 2009 (Oscarsson & Holmberg kommande 2010).

Att attityderna i vargfrågan inte följer vänster-höger-skalan gör frågan extra intressant. En förutsättning för att en ny eller nygammal politisk skiljelinje ska bli aktuell är att den kan muta in ett område som inte täcks av den dominerande vänster-högerdimensionen. Ett konkret exempel är att det inte finns några skillnader i vänster-högerideologi beroende på om man bor i stad eller i landsbygd (tabell visas ej). Däremot är det rimligt att förvänta sig att bostadsorten påverkar inställningen till glesbygds- eller landsbygdsrelaterade frågor (se fotnot 2).

Stad-landkonflikten: boende och livsstil

Att attityderna går isär beträffande vargstammens storlek är än mer tydligt om vi tar hänsyn till faktorer som har med stad och land att göra (se tabell 3). Bland personer som bor på ren landsbygd är det 44 procent som tycker att vargstammen är för stor. Motsvarande siffra för personer som bor i någon av våra tre storstäder är 15 procent. Detta resultat bekräftas också av andra undersökningar från 2009 och där resultaten över tid också pekar på bestående eller ökande skillnader mellan storstad och landsbygd när det gäller rovdjursattityder (Sandström & Ericsson 2009).

Skiljelinjen mellan stad och land är också tydlig när vi tar hänsyn till socialisation, något som i tidigare studier också visat sig ha betydelse (se Heberlein & Ericsson 2005). Bland personer som idag bor på landsbygden, är uppvuxna på landsbygden och vars föräldrar också är uppvuxna på landsbygden är andelen som anser att vargstammen är för stor 54 procent, jämfört med 23 procent bland personer boende/uppvuxna i storstad/större tätort och med föräldrar uppvuxna i storstad/större tätort.

Tabell 2 Bakgrundsfaktorer och åsikt om vargstammens storlek (procent och balansmätt)

Vargstammens storlek	För liten	Lagom	För stor	Summa procent	Antal svar	Balansmätt
Kön						
Kvinna	35	30	35	100	537	0
Man	38	33	29	100	603	+9
Familjehem						
Arbetarhem	38	32	30	100	486	+8
Jordbrukarhem	17	18	65	100	40	-48
Tjänstemannahem	37	34	29	100	360	+8
Högre tjänstemannahem	38	37	25	100	86	+13
Företagarhem	24	30	46	100	90	-22
Utbildning						
Låg	17	35	48	100	242	-31
Medellåg	40	28	32	100	379	+8
Medelhög	46	28	26	100	232	+20
Hög	41	38	21	100	276	+20
Ålder						
16-29 år	62	24	14	100	171	+48
30-49 år	49	32	19	100	354	+30
50-64 år	31	33	36	100	317	-5
65-85 år	13	33	54	100	298	-41
Partisympati						
V	51	36	13	100	55	+38
S	30	35	35	100	291	-5
MP	57	26	17	100	115	+40
C	25	32	43	100	56	-18
FP	44	30	26	100	86	+18
KD	11	42	47	100	45	-36
M	33	29	38	100	279	-5
SD	52	26	22	100	50	+30
PP	59	26	15	100	39	+44
Annat parti	27	35	38	100	34	-11

Kommentar: För frågeformulering om vargstammens storlek, se tabell 1. Frågan om Familjehem lyder "Om du skulle beskriva ditt nuvarande hem respektive det hem du växte upp i, vilket av nedanstående alternativ stämmer då bäst?". Med Familjehem avses i tabellen nuvarande hem. Frågan om utbildning lyder "Vilken skolutbildning har du?" Markera det alternativ du tycker passar bäst in på dig. Om du ännu inte avslutat din utbildning, markera den du genomgår för närvarande". Svarsalternativen är från "Ej fullgjort grundskola eller motsvarande obligatorisk skola" till "Examen från forskarutbildning". I tabellen ovan motsvaras Låg utbildning av högst grundskola eller motsvarande, Medellåg utbildning avser högst gymnasium eller folkhögskola, Medelhög utbildning avser eftergymnasial utbildning med ej examen från universitet/högskola och Hög utbildning avser examen från universitet/högskola. Frågan om partisympati lyder "Vilket parti tycker du bäst om i dag?". I tabellen ovan ingår Feministiskt initiativ i kategorin Annat parti på grund av få svars personer.

Källa: Riks-SOM-undersökningen 2009.

Tabell 3 Stad-landskiljelinjer och åsikt om vargstammens storlek (procent och balansmått)

Vargstammens storlek	För liten	Lagom	För stor	Summa procent	Antal svar	Balansmått
Bostadsort						
Ren landsbygd	27	29	44	100	240	-17
Mindre tätort	33	31	36	100	264	-3
Stad/större tätort	38	34	28	100	504	10
De tre storstäderna	57	28	15	100	122	+42
Stad-landsocialisation						
Stadsocialisation	45	32	23	100	155	+22
Landsbygdssocialisation	16	30	54	100	251	-38
Öka det ekonomiska stödet till glesbygden						
Bra förslag	33	32	35	100	743	-2
Varken bra eller dåligt förslag	41	33	26	100	265	+15
Dåligt förslag	49	31	20	100	99	+29

Kommentar: För frågeformulering om vargstammens storlek, se tabell 1. Bostadsort (stadland) är en konstruerad variabel som kombinerar en frågan "I vilken typ av område bor du" (svarsalternativ från Storstad: centralt till Ren landsbygd) och kommunkod. Stad-landsocialisation är också en konstruerad variabel som bygger på bostadsort och frågan "Var någonstans har du, din far respektive din mor huvudsakligen vuxit upp?" Svarsalternativen är "Ren landsbygd i Sverige", "Mindre tätort i Sverige", "Stad eller större tätort i Sverige", "Stockholm, Göteborg eller Malmö", "Annat land i Norden", "Annat land i Europa", "Land utanför Europa". Med Stadsocialisation avses personer som idag bor i Stad/Större tätort eller Stockholm/Göteborg/Malmö och där de själva, sin far och mor är uppvuxna i Stad/Större tätort eller Stockholm/Göteborg/Malmö. Landsbygdssocialisation avses personer som i dag bor på Ren landsbygd och där de själva, sin far och mor är uppvuxna på Ren landsbygd. Frågan om det ekonomiska stödet till glesbygden lyder "Nedan finns ett antal förslag som har förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?". Förslaget lyder Öka det ekonomiska stödet till glesbygden och har svarsalternativen "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". I tabellen ovan har "Mycket bra förslag" och "Ganska bra förslag" slagits ihop till Bra förslag och "Ganska dåligt förslag" och "Mycket dåligt förslag" till Dåligt förslag.

Källa: Riks-SOM-undersökningen 2009.

Förutom den faktiska bostadsorten är det intressant att undersöka ifall den här tydliga skillnaden i åsikter även finns mellan personer som har en generellt positiv bild av lands- och glesbygden jämfört med dem som inte är lika landsbygdvänliga. Ett sätt att försöka fånga in en sådan allmän inställning till lands- och glesbygden är att använda frågan om synen på ökat ekonomiskt stöd till glesbygden. Resultaten visar att det är ungefär en lika stor andel som tycker att vargstammen är för stor

som tycker att den är för liten bland personer som tycker att det är bra att öka det ekonomiska stödet till glesbygden, medan det är en högre andel som tycker att vargstammen är för liten bland personer som tycker att det är dåligt att öka det ekonomiska stödet till glesbygden. Även om skillnaderna inte är lika tydliga som i fallen med bostadsort och socialisation är resultatet ändå intressant när man också tar in att svenskar överlag är mycket positiva till att öka det ekonomiska stödet till glesbygden.² Skiljelinjen stad-land har alltså ingen politisk bäring om man bara ser till förslaget att öka det ekonomiska stödet till glesbygden, tvärtom finns här alltså ett stort stöd bland svenskarna. Istället uppkommer skillnader mellan olika grupper när vi i det här fallet samtidigt tar hänsyn till åsikter om vargstammens storlek. Det tyder på att vargfrågan har potential att kunna vara en katalysator för att ge nytt bränsle åt stad-land dimensionen som politisk skiljelinje i Sverige. Det är också noterbart att glesbygdsfrågan är en sakfråga som i ganska låg utsträckning uppvisar samband med partival till riksdagen och i allra lägst grad korrelerar med partival till Europaparlamentet (Oscarsson & Holmberg 2008; kommande 2010). Frågan är om kanske miljöfrågor, och specifikt biologisk mångfald, har politisk potential som nygammal politisk skiljelinje i Sverige?

Tabell 4 Jägare och åsikt om vargstammens storlek (procent och balansmått)

Vargstammens storlek	För liten	Lagom	För stor	Summa procent	Antal svar	Balansmått
Jägarorganisation						
Ej medlem	39	33	28	100	1003	+11
Medlem	15	16	69	100	75	-54
Jagat senaste 12 månaderna						
Nej	38	33	29	100	1032	+9
Ja	23	17	60	100	99	-37

Kommentar: För frågeformulering om vargstammens storlek, se tabell 1. Frågeformuleringen om organisationsmedlemskap lyder "Är du medlem i någon typ av förening/organisation?". Svartalternativen är "Nej", "Ja" samt "...med någon typ av uppdrag". I tabellen ovan är "Ja" och "...med någon typ av uppdrag" sammanslagna till "Ja". Frågeformuleringen för "Jagat" lyder: "Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort något av följande?". Svartalternativen är "Ingen gång", "Någon gång under de senaste 12 månaderna", "Någon gång i halvåret", "Någon gång i kvartalet", "Någon gång i månaden", "Någon gång i veckan" samt "Flera gånger i veckan". Svartalternativen "Någon gång under de senaste 12 månaderna" och oftare är sammanslagna till Ja i tabellen ovan. De som hoppat över delfrågan ingår i "Nej".

Källa: Riks-SOM-undersökningen 2009.

När vi ställer en rik biologisk mångfald emot de skador och förluster som drabbar djur- och boskapsägare läggs tonvikten vid hur miljö ställs mot ekonomiska intressen. Men något som vi vill betona är att det här inte enbart handlar om ekonomi. Att jaga är också en livsstil för ganska många människor, och just att vara jägare är något som tidigare forskning visat påverkar vargattityder (Ericsson & Heberlein 2003; Ericsson *et al.* 2004; Heberlein & Ericsson 2005; Sjölander-Lindqvist, Bendz & Cinque 2008). Så är även fallet i våra data. Bland personer som är medlem av en jägarorganisation respektive uppger att de har jagat under de senaste 12 månaderna anser en klar majoritet att vargstammen är för stor (se tabell 4).

Regionala variationer

Som alla vet är inte vargens eller andra rovdjurs utbredning jämn över hela Sverige, utan det finns vissa län som har en avsevärt högre andel vargar och rovdjur än övriga landet. I dessa län är det naturligt att konflikten mellan biologisk mångfald och andra intressen kan blir mer påtaglig. Det kan handla om egna personliga erfarenheter av varg och andra rovdjur, men också att varg- och rovdjursfrågor oftare uppmärksammas i lokal och regional media i dessa län. Våra resultat visar att vara bosatt i län som på detta sätt definieras som varglän respektive rovdjurslän påverkar uppfattningen om vargstammens storlek (se tabell 5). Bland personer boende i varglän respektive rovdjurslän anser knappt hälften av respondenterna att vargstammen är för stor, vilket kan jämföras med att bara drygt en fjärdedel delar denna uppfattning bland dem som inte bor i varg- eller rovdjurslän. Mönstret är det omvända för uppfattningen att vargstammen är för liten, även om skillnaden mellan grupperna inte är riktigt lika stor. Mer djupgående analyser visar också att andelen ”Ingen uppfattning” varierar med i vilket län man bor. Bland boende i varglän är andelen utan uppfattning i frågan i genomsnitt 21 procent, jämfört med 29 procent bland boende i icke-varglän. Skillnaden mellan boende i rovdjurslän/ icke-rovdjurslän är ännu tydligare, andelen ingen uppfattning hamnar där på 15 respektive 29 procent (visas ej i tabell).

Om vi kombinerar bostadsort, länstyp och åsikt om vargstammen uppstår intressanta mönster (se tabell 6). Oavsett bostadsort är det en högre andel som anser att vargstammen är för stor i varglänen. Bland personer som både bor på ren landsbygd och i ett varglän anser 58 procent att vargstammen är för stor, jämfört med 36 procent av landsbygdsbefolkningen som inte bor i varglän. Bland personer som bor i städer är samma siffror 32 procent för varglän och 23 procent för icke-varglän. Effekten av län är således störst på attityder hos boende på landsbygden, det vill säga andelen som tycker att vargstammen är för stor ökar med fler procentenheter bland boende på landsbygden jämfört med bland boende i städer när vi tar hänsyn till län. Samma mönster upprepar sig också om vi tar hänsyn till om man bor i ett rovdjurslän eller inte (tabell visas ej). Sammanfattningsvis är det alltså främst bland landsbygdsbefolkningen som länstyp slår igenom på vargattityder.³

Tabell 5 Län och åsikt om vargstammens storlek (procent och balansmått)

Vargstammens storlek	För liten	Lagom	För stor	Summa procent	Antal svar	Balansmått
Varglän						
Varglän	29	26	45	100	347	-16
Ej varglän	40	34	26	100	793	+14
Rovdjurslän						
Rovdjurslän	24	27	49	100	231	-25
Ej rovdjurslän	40	32	28	100	909	+12

Kommentar: För frågeformulering om vargstammens storlek, se tabell 1. Med varglän avses de län i vilka licensjakt på varg genomfördes i januari 2010, dvs. Dalarnas län, Gävleborgs län, Värmlands län, Västra Götalands län och Örebro län. Viktigt att påpeka är att fältarbetet med Riks-SOM-undersökningen i huvudsak genomfördes *före* licensjakten ägde rum och endast ett fåtal enkäter inkom efter vargjakten inletts. Att vargjakten ägde rum precis i slutet av fältperioden inverkar inte på resultaten. Med rovdjurslän avses, i enlighet med tidigare studiers definitioner (se Sandström & Ericsson 2009) Norrbottens län, Västerbottens län, Västernorrlands län, Jämtlands län, Dalarnas län och Gävleborgs län.

Källa: Riks-SOM-undersökningen 2009.

Tabell 6 Län, bostadsort och åsikt om vargstammens storlek (procent och balansmått)

Vargstammens storlek	Varglän			Ej varglän		
	Ren landsbygd	Mindre tätort	Stad/större tätort/ De tre storstäderna	Ren landsbygd	Mindre tätort	Stad/större tätort/ De tre storstäderna
För liten	16	24	38	34	38	43
Lagom	26	22	30	30	36	34
För stor	58	54	32	36	26	23
Summa procent	100	100	100	100	100	100
Antal svar	86	96	159	154	168	467

Kommentar: För frågeformulering, se tabell 1, tabell 3 och tabell 5.

Källa: Riks-SOM-undersökningen 2009.

Gärna varg, men inte på min bakgård

Resultaten pekar på att människor som på olika sätt är mer nära berörda eller hotade av vargen också är mer negativt inställda till dess utbredning. Omvänt ökar den positiva inställningen till varg ju mindre berörd man är eller ju längre ifrån man bor. Med andra ord spelar faktorer som har med stad och land att göra stor roll för svenska folkets vargattityder. Lite tillspetsat kan vi därför säga att en stor andel av svenskarna har vargåsikter av NIMBY-karaktär (Not In My Backyard) eftersom den positiva inställningen till vargstammens storlek ökar med avståndet. Avstånd kan i det här sammanhanget vara mer än geografi. Det handlar också om ekonomiska och känslomässiga avstånd. Att andelen ”Ingen uppfattning” är högre bland svars-personer som inte bor i varg-/rovdjurslän är en sådan indikator. En annan är att personer boende i städer i varglän har attityder som mer liknar personer boende i städer i icke-varglän än vad personer boende på landsbygden i varglän har jämfört med personer boende på landsbygd i icke-varglän. Resultaten pekar med andra ord på att skillnader i åsikter mellan stad och land ställs på sin spets i frågor om varg – polariseringen i opinionen blir tydlig.

Resultaten bekräftar därmed tidigare studier om vargattityder där såväl fysisk distans som berördhet visat sig ha inverkan på åsikter om varg. Det innebär att de mönster vi ser inte kan betraktas som tillfälliga utan snarare verkar upprepas i studie efter studie. Om våra resultat läggs samman med resultaten från tidigare studier framträder alltså stora skillnader i svenskarnas vargattityder baserade på olika aspekter av stad-landdimensionen. En intressant slutsats från en tidigare studie är att attityderna till varg förväntas bli mer positiva i takt med att fler medborgare får kunskap om miljörelaterade frågor samtidigt som andelen personer med erfarenhet av landsbygd och natur minskar (Williams, Ericsson & Heberlein 2002). Även om vi inte ifrågasätter den slutsatsen kan vi samtidigt konstatera att det finns stora skillnader mellan grupper när det gäller vargattityder och att dessa skillnader till stor del kan hänföras till stad-landdimensionen. Som diskuterats tidigare i kapitlet finns även indikatorer på viss organisering bland vargmotståndare. Därmed kan vi konstatera att det finns en grogrund för politisk mobilisering i frågan, i alla fall från ett landsbygdsperspektiv. Men för att en fråga ska gå från att helt enkelt vara åsikts-skillnader mellan olika grupper av medborgare till att de facto utgöra en politisk skiljelinje med hög relevans, och därmed exempelvis kunna påverka människors val av politiskt parti, återstår en del. Framförallt skulle det behövas ett politiskt parti som politiserar landsbygdsfrågor i allmänhet och vargfrågan i synnerhet och som därigenom kan mobilisera väljare. Troligast är att det skulle handla om ett parti som driver på frågan om att minska vargens utbredning, vilket i sin tur troligen skulle leda till motsatt åsiktsmobilisering hos ett parti med mer urbant och miljöpositivt väljarstöd. I dagsläget verkar det finnas både en åsiktsgrund och olika former av organisering i vargfrågan, främst genom intresseorganisationer. Däremot verkar konflikten i vargfrågan än så länge inte vara tillräckligt viktig för att ligga till grund för mobilisering av de större massorna.

Noter

- ¹ Medverkan inom ramen för 2009 års Riks-SOM-undersökning samt detta kapitel sker inom ramen för forskningsprojektet "Vem är rädder för vargen här? Biodiversitet som politisk skiljelinje", finansierat av Formas.
- ² Andelen respondenter som tycker att det är ett mycket eller ganska bra förslag att öka det ekonomiska stödet till glesbygden är 63 procent medan andelen respondenter som tycker att det är ganska eller mycket dåligt förslag är 10 procent. Intressant nog är det få personer som tycker att förslaget är dåligt oavsett bostadsort. Däremot är personer som bor på landet mest positiva till förslaget (nära 80 procent mycket+ganska bra förslag), men även bland personer i storstäderna nästan hälften (45 procent) att förslaget är bra.
- ³ Multivariata analyser genom regression (tabell visas ej) visar att de flesta av de bivariata samband som redovisas håller under kontroll. I en regression med kön, familjehem, utbildning, ålder, partisympati, bostadsort, socialisering, glesbygdstöd, jagat, medlem i jägarorganisation och länstyp som oberoende variabler (flera av variablerna dummykodade) och åsikt om vargstammens storlek som beroende variabel är det enbart familjehem, stadsocialisationsvariabeln, glesbygdstödsvariabeln och att ha jagat som inte uppvisar signifikanta effekter på 95 procents signifikansnivå.

Referenser

- Bartolini, Stefano & Peter Mair (1990) *Identity, Competition, and Electoral Availability. The Stabilisation of European Electorates 1885-1985*, Cambridge and New York: Cambridge University Press.
- Centerpartiet (2010-03-23) "Miljöpartiet hotar landsbygden", <http://www.centerpartiet.se/Nyheter/Arkiv-2010/mp/>.
- Chadwick, Douglas H. (2010) "Wolf Wars", *National Geographic* March/2010:34-43, <http://ngm.nationalgeographic.com/2010/2003/wolf-wars/chadwick-text>.
- Ericsson, Göran & Thomas A. Heberlein (2003) "Attitudes of hunters, locals, and the general public in Sweden now that the wolves are back", *Biological Conservation*: 111, sid. 149-159.
- Ericsson, Göran, Thomas A. Heberlein, Jens Karlsson, Anders Bjärvall & Anders Lundvall (2004) "Support for hunting as a means of wolf *Canis Lupus* population control in Sweden", *Wildlife Biology*, 10:4, sid. 269-276
- Expressen (2010-04-25) "MP: Storstadsbor har fått mest", Tomas Bengtsson, <http://www.expressen.se/Nyheter/1.1965088/mp-storstadsbor-har-fatt-mest>
- Heberlein, Thomas A. & Göran Ericsson (2005) "Ties to the Countryside: Accounting for Urbanites Attitudes toward Hunting, Wolves, and Wildlife", *Human Dimensions of Wildlife*, 10:3, sid. 213-227.

- Holmberg, Sören & Henrik Oscarsson (2004) *Väljare: Svenskt väljarbete under 50 år*, Stockholm: Norstedts Juridik.
- Landsbygdsdemokraternas hemsida (2010-04-06) ”http://www.landsbygdsdemokraterna.se/land/?page_id=2”.
- Lipset, Seymour Martin & Stein Rokkan (1967) *Party Systems and Voter Alignments.*, New York: The Free Press.
- Oscarsson, Henrik & Sören Holmberg (2008) *Regeringsskifte. Väljarna och valet 2006*, Stockholm: Norstedts Juridik.
- (kommande 2010) ”Redogörelse för valundersökningen i samband med Europaparlamentsvalet 2009.”
- Sandström, Camilla & Göran Ericsson (2006) ”Rovdjursfrågan ingen traditionell höger-vänsterfråga – partier går i otakt med sina anhängare. FjällMistrarapport nr. 24”, Umeå: FjällMistra.
- (2009) ”Om svenskarnas inställning till rovdjurs- och rovdjurspolitik. Rapport 2009:1”: Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för vilt, fisk och miljö.
- Sjölander-Lindqvist, Annelie, Anna Bendz & Serena Cinque (2008) ”Rör inte mitt får!” in *Regionen och flernivådemokratin*, Lennart Nilsson & Susanne Johansson (red), Göteborg: Göteborgs universitet, SOM-institutet och Cefos.
- Sveriges radios hemsida (2010-05-02) ”<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1316&artikel=3658893>”.
- SVT:s hemsida (2010-01-13) ”http://svt.se/2.22620/1.1844963/arga_mejl_till_regeringen_om_vargjakt”.
- (2010-05-02), http://svt.se/2.123489/1.1972218/vargkriget?lid=puff_1972231&lpos=lasMer.
- Williams, Christopher K., Göran Ericsson & Thomas A. Heberlein (2002) ”A quantitative summary of attitudes toward wolves and their reintroduction”, *Wildlife Society Bulletin*, 30:2, sid. 1-10.